

Geçmişle Buluşturanlar

Sahafılar

Sahafılar, genellikle kullanılmış ve eski kitapları alıp satan kişilerdir. Ellerinden hemen her türlü kitap geçer. Onbinlerce kitabın adını bilirler, hatta kitapların basım tarihlerini, kimin yazdığını ya da çevirdiğini bir çırpıda söyleyebilirler. Biz de bu mesleği sizlere tanıtmak için yola çıktık ve Ankara'da sahafılık yapan Erdal Özdemir'le bir söyleşi yaptık.

Erdal Özdemir 39 yaşında. 15 yıldır bu mesleği yapıyor. Ona, "Sahafılık nasıl bir meslek? İncelemleri neler? Sahaf'a kimler gider?" gibi sorular sorduk. Özdemir, tüm bu sorularımızı yanıtlamadan önce, insanın merak ve araştırma ruhu oldukça sahafılık mesleğinin süreceğini söyledi. Sahaf sözcüğünün, sahife (sayfa) sözcüğünden geldiğini, basılı ya da basılı olmayan eserleri bulan ve onları meraklılarına ileten kişilere sahaf dendiğini de ondan öğrendik. Ardından bu mesleğin tarihinden söz etti: "Sahafılık, Türk İslam kültürü içinde çok eski bir meslek. Başka kültürlerde de var. Yazılı edebiyatın ve medreselerde kullanılan ders kitaplarının çoğaltılması gerekiyordu. Bu eserler matbaanın olmadığı dönemlerde, yazı ustası hattatlarca elle yazılıyordu. 'El yazması' dediğimiz bu eserler kitap haline getiriliyordu. Medrese öğrencileri, kaynak olarak kullanabilecekleri kitapları sahafardan bulurlardı. Daha sonra Osmanlı'da, İbrahim Müteferrika sayesinde kitaplar matbaalarda basıl-

Büyük Nutuk

1927 yılında Leipzig'de 1000 adet basılmış. Bu kitap, dönemin Bakanlar Kurulu'na, milletvekillerine ve ülkemizde bulunan büyükelçilere dağıtılmak üzere hazırlanmış. Soldan sağa doğru açılıyor. İstanbul'da yapılan bir mezatta 2 milyara satılmış. Bu eser, daha sonra 1932 yılında latin alfabesiyle yeniden basılmıştır.

maya başlandı. Böylece hattatların yerini matbaalar aldı.”

Özdemir'i dinledikten sonra ona, sahafların bu kitapları nereden bulduklarını sorduk. Eski kitaplara ulaşmak için bazen çok uğraşmak gerektiğini, bazen de kitapların onlara geldiğini anlattı ve şöyle devam etti: “Aile büyüklerini yitirenlerin çoğu, evlerindeki eski kitapları bize getirir. Babadan, dededen kalma kitaplar, plaklar, eski belgeler, karpotallar vb. Bunlar, onları bize getirenler için çok değerli olmayabilir. Ama sahaflar için tüm bu malze-

meler çok değerlidir. Bir de doğrudan çöpe atılan kitaplar var. Bunları da genellikle kâğıt fabrikalarından haber verirler, gidip, değerli olanlarını alırlar. Ancak sahaflar sattıkları ürünleri her zaman kolayca bulamayabilirler. Sahaflık yapan bir arkadaşım geçen gün, ‘bizim ulaşamayacağımız ya da bulamayacağımız hiçbir malzeme yoktur’ dedi. Bu görüşe ben de katılıyorum. Basılı bir eseri daha kolay bulabiliriz, ama el yazması bir esere ulaşmak çok zor olabilir. Örneğin, Divanü Lügati't - Türk yazılışından yaklaşık 900 yıl sonra ancak bulunabilmiştir.”

Özdemir, söyleşimiz sırasında, kitabın ne kadar eskiyse, o kadar pahalı olduğuna ilişkin yaygın bir inanın benimsendiğini, ama bunun doğru olmadığını belirtti. Ona göre, bir kitabın değeri eskiliğine de bağlı ama, içeriği çok daha belirleyici. Kitaplara değer biçerken, onların basıldığı yıla değil, içindeki bilgilerin günümüzde kullanılıp kullanılmadığına baktıklarını da sözlerine ekledi.

Peki, sahaflara daha çok kimler geliyordu? Gelenler daha çok nelerle ilgileniyordu? Hemen bu soruları yönelttik. Bize verdiği yanıtlar şöyle oldu: “Osmanlıca ya da eski Türkçe kitaplara, üniversitelerimizin tarih ya da edebiyat bölümlerinde

Sahaflar Çarşısı

Sahaflar Çarşısı birçok söz-lükte İstanbul Beyazıt Camii yakınlarında, yazma ya da elden düşme kitap alım satımının yapıldığı yer olarak tanımlanır. Sahaflar Çarşısı, ilk zamanlarında edebiyatçıların, kitap ve edebiyat meraklılarının ve medrese öğrencilerinin, nadir bulunan ve çok aranan kitaplara düşkün zengin kişilerin, elçilik memurlarının, yabancı gezginlerin sık sık uğradıkları, uzun süre oturdukları bir yerdi. Burada edebiyatla, bilimle ilgili güzel ve yararlı konuşmalar yapılır; bilim meraklıları ve sanatçılar birbirleriyle çoğu zaman burada tanışırlardı. Ele geçen değerli eserler dükkânlara çağırılan hattatlara kopya ettirilerek çoğaltılırdı. Sahaflar Çarşısı'ndaki sahaflık, matbaanın gelmesiyle biçim değiştirdi. Sultan Mahmut ve Abdülmecit zamanında, sahaflar Beyazıt Camii yanındaki Hakkâklar Çarşısı'nda hizmet vermeye başladılar. 1950 yılında bu Sahaflar Çarşısı'nda büyük bir yangın çıktı ve birçok tarihi kitap, el yazması, değerli eserler, tarihin karanlıklarına gömüldü. Daha sonra İstanbul Belediyesi bugünkü çarşısı yaptırdı. Yazma eserlerin günden güne azalması, buna karşılık matbaa baskısı kitapların çoğalması ve aranması, Sahaflar Çarşısı'nın değişmesine yol açtı. Bugün Sahaflar Çarşısı, Beyazıt Camii yanında kendisine ayrılan yerde 24 dükkânla kitapseverlere hizmet veriyor.

Fotoğraf: Kemal Duykan

okuyan öğrenciler çok ilgi duyarlar. Günümüzde eskiye özlemde büyük bir artış var. Yaşamadığımız dönemlerde, bilim, sanat ya da tarih alanlarında yaşanan ve yazılanları merak ediyoruz. İnsanın doğasında, geçmişe özlem ya da hayranlık duyma söz konusu. Bu yüzden sahalara çok kişi gelir. Gelenlerin çoğunun farklı merakları olur; pul, eski para, eski haritalar ya da belgeler, kitaplar gibi. İnsanlar, genellikle sahalara koleksiyonlarını zenginleştirmek, araştırma yapmak ya da yalnızca keyif almak gibi amaçlarla gelirler. Sahalardaki eski kitapların yanı sıra el yapımı eski haritalar, Osmanlı döneminde basılmış, taş basma yöntemiyle çoğaltılmış kartpostallar ya da eski diplomalar da bulunur. Sahalar için 1950'den önceki hemen her türlü belge çok önem taşır. Artık sahalarda plaklar da var. 20 - 25 yıl önce bir müzik mağazasına girildiğinde, kasetlerin arasında plak bulma şansımız olurdu. Ancak onlar da zamanla üretilmez oldu. Yine de müziğe meraklı bazı kişiler hâlâ plak dinlemeyi tercih ediyorlar.”

Özdemir'e, son olarak, bir sahafın sahip olma-

Sahafa Gelenler Dedi ki...

Adnan Özdoğan, Makine Mühendisi

“Eski kitaplar dünü yansıtır. Dünü bilmeden bugünü yaşayamayız. Yarını daha güzel yapmak için dün bileceksiniz, bugün iyi karar alacaksınız ki yarın daha güzel olsun. İşte “dün” o basamaklardan biri. Eskiler bizim kökenimizdir, kısa zamanda devrilmemek için geçmişi çok iyi bilmek gerekir. Buradayım, çünkü geçmişte yapılan bilimsel çalışmalara meraklıyım.”

Cengiz Yolalan, Dış hekimi

“Yeni kitaplarda bulamadığım koku ve renk çeşitliliği beni çok çekiyor. Renginin, kokusunun ötesinde bana büyük bir mutluluk ve huzur veriyor. Bu kitapları açıp baktığım zaman kendimi bambaşka hissediyorum. Yakın tarihe meraklıyım. Yakın tarihle ilgili kitapların hepsinin yeni basımını bulmak çok zor. Eski basımları tercih etmemin bir nedeni de bu. Bir de insan buraya girdiği zaman, eskiye yakın hissediyor kendini.”

sı gereken özellikleri sorduk. O da bir sahafın Müteferrika'dan günümüze kadar basılmış neredeyse bütün eserleri bilmesinin ve koleksiyonculuğa meraklı olmasının gerektiğini belirtti. Ayrıca 15 yıldır bu işi yapmasına karşın henüz bilmediği birçok konuyu olduğunu vurguladı. Ne kadar çok çaba harcanırsa o denli çok bilgi sahibi olunabileceğini de sözlerine ekledikten sonra şöyle devam etti: “Bu kadar çok çaba gerektirmesine karşın sahaflık, çok gelir getiren bir meslek değil. Dünyanın en değerli malzemeleri elinizde olsun, alıcısı olmadığında bu işten para kazanamazsınız. Ama bu öyle bir keyif verici bir iştir ki, parayı da pek düşünmezsiniz. Bu yüzden sahaflık, benim için yalnızca bir meslek değil, aynı zamanda büyük bir tutku.”

Evet, hem sahaflık hem de sahafa gitme alışkanlığı bir tutkuya dönüşebilir. Erdal Özdemir'in dükkânında gerçekten çok etkileyici eserlerle karşılaştık. Sizin de yolunuz bir sahafa düşerse, geçmiş günümüze taşıyan eserlere dikkatlice bakın. Kimbilir belki siz de geçmişin derinliklerine yolculuk yapmayı sevebilirsiniz.

**Yazı ve Fotoğraflar
Serpil Yıldız**

Kaynaklar
<http://www.istanbul.edu.tr/iletim/67/haberler/sahaf.htm>
<http://nedir.antoloji.com/sahaf/>